

LITERATUURLIJST Spirituele crisis en GGZ 2025-2026

Disclaimer: de eerst lijst bevat uitsluitend de verplichte literatuur bij de vermelde module. De tweede bevat aanbevolen literatuur.

Module	Verplichte literatuur
	Let op: de vet/rood gedrukte / onderstreepte titels moeten worden aangeschaft (200,- tot 300,-). De rest is óf gratis toegankelijk via internet, óf wordt ter beschikking gesteld als handout.
Wat is spiritual emergency?	Spiritualiteit en psychiatrie Hoenders, H. J. R., & Braam, A. W. (2020). De rol van zingeving in de psychiatrie: belangrijk, maar nog onduidelijk. Tijdschrift voor Psychiatrie, 62(11), 955–959. Een reden om te leven -Akwa GGZ. (2023). Zingeving in de psychische hulpverlening: Zorgstandaard. GGZ Standaarden.https://www.ggzstandaarden.nl/zorgstandaarden/zingeving-in-de-psychische-hulpverlening/introductie. -Brink, B. van den. (2024). Suïcidaliteit, psychopathologie, religie en spiritualiteit. In P. Verhagen, H. van Megen, & A. W. Braam (Red.), Handboek psychiatrie en religie: Levensbeschouwelijke diversiteit in de geestelijke gezondheidszorg (pp. 111–119). Amsterdam: Boom. Betekenisgeving na de manie: een doorlopend zoekproces -Ouwehand, E., Zock, T.H., Muthert, J.K., Boeije, Braam, A.W. (2019). The Awful Rowing toward God. Interpretation of religious experience by individuals with bipolar disorder. Pastoral Psychology https://doi.org/10.1007/s11089-019-00875-4. -Ouwehand, E., Braam, A.W., Renes, J.W., Muthert, J.K., Stolp, H.A., Garritsen, M.A., Zock, T.H. (2019). Prevalence of religious and spiritual experiences in patients with bipolar disorder in a Dutch specialist out-patient center. The Journal of Nervous and Mental Disease 207(4):p 291-299, April 2019. -Ouwehand, E., Braam, A. (2024). Bipolaire Stoornis. In: Verhagen, P., Van Megen, H., Braam, A. (red.). Handboek Psychiatrie en religie, p. 45 – 54. Boom, Amsterdam. Spiritual emergence, spiritual emergency and the journey to re-covery https://talkthatheals.org/wp-content/uploads/2025/09/spiritual-emergency-article-Patte-and-Nick1-1-06.pdf https://talkthatheals.org/wp-content/uploads/2025/09/Re-covery-Model.pdf https://talkthatheals.org/wp-content/uploads/2025/09/Pattes-research-article.pdf History and current practice https://courses.imhu.org/courses/spiritual-emergency-definition
Transpersoonlijke psychologie	-Cardena E. (2018): 'The Experimental Evidence for Parapsychological Phenomena: A Review'. American Psychologist. Advance online publication 2018, May 24 http://dx.doi.org/10.1037/amp0000236 -Dongen, H van (2025) Introspectie en fenomenologie Studentenomgeving Academie voor Geesteswetenschappen -Dongen, H van (2025) Poorten van de waarneming Studentenomgeving Academie voor Geesteswetenschappen -Evans, J. (2017). De kunst van het controleverlies: Filosoferen over extase. Utrecht: Ten Have

Reflecties op spirituele crisis in de GGZ	-Kusters, W. (2018). De vierde dimensie. In: Boertien en Kusters; Filosofie bij Herstelondersteuning. Opnieuw denken over geestelijke gezondheid. Utrecht: Kenniscentrum Phrenos. -Kusters, W. (z.d.) Ontwrichting als menswording (ongepubliceerd document, een Engelse versie is in 2023 verschenen als Disruption, Recovery, Religion and the Value of Crisis. In: Recovery. The Interface between Psychiatry and Spiritual Care. Eds. E. Olsman, B.N.M. Brijan, X.J.S. Rosie & J.K. Muthert, Utrecht: Eburon.) <u>-Kusters, W. (2014). Filosofie van de waanzin. Rotterdam: Lemniscaat.</u>
Is dit echt of ben ik gek?	Gedachten uitpluizen <u>Handboek Psychose. Mark van der Gaag & Tonnie Staring (2019). Amsterdam: Uitgeverij. Boom. Hoofdstukken 1, 7 en 13.</u> www.gedachtenuitpluizen.nl
Meditatie, psychedelica en veranderde bewustzijnsstaten	Psychedelics, meditation and consciousness -Bathje, G. J., Majeski, E., & Kudowor, M. (2022). Psychedelic integration: An analysis of the concept and its practice. In: Frontiers in Psychology, 13, Article 824077. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.824077 -Keiman, D. (2019). Geestelijke verzorging van de verruimde geest: Psychedelische therapie: implicaties, kansen en uitdagingen voor de geestelijke verzorging. In: Tijdschrift Geestelijke Verzorging, 96, 14–22. -Urrutia, J., et. al. (2023). Psychedelic science, contemplative practices, and indigenous and other traditional knowledge systems: Towards integrative community-based approaches in global health. In: Journal of Psychoactive Drugs, 55(5), 523–538. https://doi.org/10.1080/02791072.2023.2258367 Spirituele crises vanuit psycho-energetisch perspectief <u>Kampschuur, P., & Van Beckhoven, A. (2009). Spiritualiteit en energie: De Kundalini-kwestie. Rotterdam: Synthese. ISBN 9789062710492</u>
Resoneren met je roots	-Arnaud, K. O., & Cormier, D. C. (2017). Psychosis or spiritual emergency: The potential of developmental psychopathology for differential diagnosis. International Journal of Transpersonal Studies, 36(2), 1–12. https://doi.org/10.24972/ijts.2017.36.2.1 -Ludwig Binswanger - hand-out.

Interprofessioneel werken	Van Winti tot Chi; transculturele ziektenarratieven en handelingsperspectieven -Hoffer, C. (2016). Cultuursensitief werken in zorg en welzijn: Een kwestie van kennis én houding. Epidemiologisch Bulletin, 51(4), 27–33. https://www.corhoffer.nl/wp-content/uploads/2019/05/Artikel-CorHoffer-Epidemiologisch-Bulletin-dec-2016.pdf -Raes, B. C. M., & Jessurun, A. Y. (2005). Een Antilliaanse psychose? Behandeling van een psychose die door de patiënt geduid wordt als zwarte magie. Tijdschrift voor Psychiatrie, 47(11), 807–811. Bruggen bouwen in de zorg Mulder, L. T. C., Busch, M., Demmers, A., & Van Wietmarschen, H. A. (2025). Co-creation of an evidence-based toolkit to facilitate communication on complementary medicine between conventional and complementary healthcare practitioners in the Netherlands. European Journal of Integrative Medicine, 65, 102–110. Betekenis van lijden en psychische ontregeling binnen de Islamitische culturen Hoffer, C. (2016). Cultuursensitief werken in zorg en welzijn: Een kwestie van kennis én houding. Epidemiologisch Bulletin, 51(4), 27–33. https://www.corhoffer.nl/wp-content/uploads/2019/05/Artikel-CorHoffer-Epidemiologisch-Bulletin-dec-2016.pdf
Interprofessioneel werken in de praktijk	<u>-Reinders, J.-J., & Pype, P. (Red.). (2023). Van solo naar synergie: Handboek voor interprofessionele praktijk, onderwijs en onderzoek. Assen/Meppel: Koninklijke Van Gorcum.</u> -Aanmeldformulier casus CZU / regionale GGZ overlegtafel Utrecht (handout)

Module	Aanbevolen literatuur Let op: geen van deze literatuur hoeft te worden aangeschaft.
Wat is spiritual emergency?	Welkom en inleiding - Van der Zeijst, M., Veling, W., Makhathini, E. M., Susser, E., Burns, J. K., Hoek, H. W., & Susser, I. (2021). Ancestral calling, traditional health practitioner training and mental illness: An ethnographic study from rural KwaZulu-Natal, South Africa. <i>Transcultural Psychiatry</i>, 58(4), 471–485. https://doi.org/10.1177/1363461520909615 - Sartori, P. (2015). <i>Levensvreugde na BDE's: Wat bijna-doodervaringen ons kunnen leren</i> (U. Anderson, Vert.). Kerkdriel: Librero - Pascal, B. (1966). <i>Pensées</i>. Baltimore, MD: Penguin Books. (Oorspronkelijk werk gepubliceerd 1670). - Hall, J. (1994). <i>Sangoma: My odyssey into the spirit world of Africa</i>. New York: Jeremy P. Tarcher/Putnam. - Miller, L. (2021). <i>Het ontwaakte brein: Ontdek de spirituele kracht van je hersenen</i>. Amsterdam: Spectrum. Spiritualiteit en psychiatrie - Yaden, D.B. & A. Newberg. (2022). <i>The Varieties of Spiritual Experience: 21st Century Research and Perspectives</i>. Oxford University Press. Een reden om te leven Brink B van den. (2024). <i>Religion, Spirituality, and Suicidality: Modelling the Dynamics</i>. Düren: Shaker; (International Series in Mental Health and Religion). Kundalini ontwaken en mystieke ervaringen Hoekstra, José (2022). <i>Vleugels. Psychose als weg tot volledig mens zijn</i>. Uitgeverij Boekscout Soest. Betekenisgeving na de manie: een doorlopend zoekproces - Ouwehand, E. (2020). <i>Mania and Meaning: a Mixed Methods Study into Religious Experiences in People with Bipolar Disorder: Occurrence and Significance</i>. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen. https://doi.org/10.33612/diss.111593035. - Ouwehand, E., Zock, H., & Muthert, H. (2020). Religious or spiritual experiences and bipolar disorder: A case study from the perspective of dialogical self theory. <i>Religions</i>, 11(10), 1-21. Doi.org/10.3390/rel11100527. <u>Samenvattingen van het onderzoek</u> - Ouwehand, E. (2020). Religieuze ervaringen en de bipolaire stoornis <i>Psyche & Geloof</i> 31 (02), p.92-101. - Ouwehand, E. (2021). 'Zwemmen ondergronds, zweven door de kosmos' Religieuze ervaringen en interpretaties van mensen met een bipolaire stoornis. <i>Tijdschrift Geestelijke Verzorging</i> 24(101), 20–28. - Ouwehand, E. (2024). Religious Experiences in the Context of Bipolar Disorder: Serious Pathology and/or Genuine Spirituality? A Narrative Review against the Background of the Literature about Bipolar Disorder and Religion. <i>Religions</i>, 15(3), 274. https://doi.org/10.3390/rel15030274. <u>Ervaringsverhalen</u> <i>Christelijke traditie</i> - Paul Hooft: https://www.psychosenet.nl/religieuze-of-spirituele-ervaringen-zijn-niet-per-se-manisch-of-psychotisch/ - May-May Meijer: https://www.psychosenet.nl/god-heeft-je-lief/ - https://www.psychosenet.nl/christus-en-ik/

	- Meijer, May-May (2020). Hier ben ik. De weg van psychose en depressie naar het licht. Uitgeverij Paris Books. https://www.may-maymeijer.nl/books-in-dutch-boeken-in-nederlands/ - Cole, Chris (2015). The body of Chris. San Francisco, Inkshares. <i>Joodse traditie</i> Interview met Emma Shamba Ayalon 2017 https://www.psychosenet.nl/video/spiritualiteit-en-psychose/ <i>Nieuwe spiritualiteit</i> www.crazywise.nl https://crazywisefilm.com/ Cole, Chris (2015). The body of Chris. San Francisco, Inkshares. Hoekstra, José (2022). Vleugels. Psychose als weg tot volledig mens zijn. Uitgeverij Boekscout Soest. Kribbe, Pamela (2013). Nacht van de ziel. Houten, Zwerk uitgevers. <i>Islam</i> https://www.psychosenet.nl/geloof-als-tool-in-herstel/ <i>Antroposofie</i> Schutte, Henk (2014). Ik herstelde van een bipolaire stoornis. De stabiliserende werking van het zesvoudige pad. Soest, Uitgeverij Boekscout.nl. Spiritual emergence, spiritual emergency and the journey to re-recovery -Randal, P and Stanton, J (2022) Finding Hope in the Lived Experience of Psychosis: Reflections on Trauma, Use of Power and Re-visioning Psychiatry. Routledge, London. - Randal P. (1999) Loving Relationship is at the root of Recovery – Chapter in A Gift of Stories –gathered by Julie Leibrich. University of Otago Press/Mental Health Commission. 137-143. - Randal, P., Geekie, J., Lambrecht, I., & Taitimu, M. (2018 – second edition; 2008). Dissociation, psychosis, and spirituality: Whose voices are we hearing? In A. Moskowitz, I, Schafer & M. Dorahy (Eds) Psychosis, Trauma and Dissociation: Emerging Perspectives on Severe Psychopathology (pp. 333-345). Chichester: Wiley-Blackwell. - Randal P; Chapter 7: Subjective experience of spirituality and psychosis. - Lukoff D; Chapter 8: Spirituality and psychosis. (2011) In Experiencing Psychosis; Personal and Professional Perspectives. (eds Geekie, J; Randal, P; Lampshire, L; Read, J). Routledge: London pp55-66 eBook. - https://talkthatheals.org/the-gift-box-tth/ - https://thegiftbox.lovable.app/ - https://talkthatheals.org/finding-hope-tth/ History and current practice https://imhu.org/blog https://imhu.org/store https://courses.imhu.org/courses/what-is-psychosis https://courses.imhu.org/pages/all-courses
Is dit echt of ben ik gek?	Stemmen horen; van ziekte naar betekenis -Romme, M., Escher, S., & Corstens, D. (2021.). Stemmen horen begrijpelijk maken: Een praktische handreiking. Amsterdam: Uitgeverij Boom. -Oud, P. (z.d.). Casus vanuit de huisartsenpraktijk. Handout. -Stichting Weerklank. (z.d.). Stemmen horen: Wat is het? Wie overkomt het? Hoe er mee om te gaan?. Brochure.

	- https://www.psychosenet.nl/mini-college/mini-college-wat-is-psychisch-lijden-en-wat-doe-je-er-aan/ Regressie of psychose? -Kribbe, P. (2019). Nacht van de ziel. Amsterdam: HarperCollins Holland.
Meditatie, psychedelica en veranderde bewustzijnsstaten	Psychedelics, meditation and consciousness Payne, J. E., Chambers, R., & Liknaitzky, P. (2021). Combining psychedelic and mindfulness interventions: Synergies to inform clinical practice. In: ACS Pharmacology & Translational Science, 4(2), 416–423. https://doi.org/10.1021/acsptsci.1c00034 Spirituele crises vanuit psycho-energetisch perspectief -Draayer, H. (2010). Meditatie, energie en bewustzijn: De innerlijke weg vanuit het kosmisch oog. Rotterdam: De Driehoek. -Kampschuur, P. (2024). De tweede geboorte: Naar een radicale spiritualiteit. Rotterdam: Synthese. ISBN 9789062711857
Resoneren met je roots	-Baart, A. (2011), Aandacht. Etudes in presentie, Boom/Lemma, Den Haag. -Berendt, J.-E. (1999). Nada Brahma: De wereld is klank. Amsterdam: East-West Publications. ISBN 9789070104658. -Gaynor, M. L. (2002). The healing power of sound: Recovery from life-threatening illness using sound, voice, and music. Boston, MA: Shambhala Publications. ISBN 9781570629556. -Goldman, J. (2002). Healing sounds: The power of harmonics. Rochester, VT: Inner Traditions/Bear & Company. ISBN 9780892819935. -Hellinger, B. (2002). De wijsheid is voortdurend onderweg: Een rijke oogst aan teksten (pp. 23–39, 77–80). Utrecht: Uitgeverij Het Noorderlicht. ISBN 9789080687455. -Hübl, T., & Avritt, J. (2023). Attuned: Practicing interdependence to heal our trauma—and our world. Boulder, CO: Sounds True. ISBN 9781649631565. -Jessurun, N., & Warring, R. (2018). Verschillen omarmen: Transcultureel systemisch werken (2e herz. dr., pp. 119–146). Bussum: Uitgeverij Coutinho. ISBN 9789046906231. -Keij, J. (2012). Levinas in de praktijk. Klement / Pelckmans. -Milders, C. F. A., & Thunnissen, M. (2015). Psychotherapeutische psychiatrie. Utrecht: Uitgeverij De Tijdstroom. -Porges, S. W. (2011). The polyvagal theory: Neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, and self-regulation. New York: W. W. Norton & Company. ISBN 9780393707007. -Sacks, O. (2007). Musicophilia: Tales of music and the brain. New York: Alfred A. Knopf. ISBN 9781400040810. -Van Manen, M. (2014). Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing. Walnut Creek, CA: Left Coast Press. ISBN 9781611329438. -Westra, H. (2018). Niet het brein reist als eerste, maar het brein: Effecten van migratie en verplaatsing. Utrecht: Uitgeverij Het Noorderlicht. ISBN 9789080687462.
Perspectieven op spiritual emergency	-Deleuze, G., & Guattari, F. (1972/1983). Anti-Oedipus: Kapitalisme en schizofrenie. Amsterdam: Boom. -Denys, D. (2017). Het tekort van het teveel: Over angst, dwang en depressie.

	Amsterdam: Prometheus. -De Wachter, D. (2012). <i>Borderline times: Het einde van de normaliteit</i>. Tielt: Lannoo. -Foucault, M. (1961/2019). <i>De geschiedenis van de waanzin</i>. Amsterdam: Boom. -Maté, G. (2003). <i>When the body says no: Exploring the stress-disease connection</i>. Toronto: Vintage Canada. -Van der Kolk, B. (2014). <i>The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma</i>. New York, NY: Viking.
Interprofessioneel werken	Bruggen bouwen in de zorg -Nguyen, J., Smith, L., Hunter, J., & Harnett, J. E. (2019). Conventional and complementary medicine health care practitioners' perspectives on interprofessional communication: A qualitative rapid review. <i>Medicina</i>, 55(10), 650. https://doi.org/10.3390/medicina55100650 -Rosenthal, B., Gravrand, H., & Lisi, A. J. (2019). Interprofessional collaboration among complementary and integrative health providers in private practice and community health centers. <i>Journal of Interprofessional Education & Practice</i>, 15, 70–74. https://doi.org/10.1016/j.xjep.2019.02.007 -Van Wietmarschen, H. A., Wortelboer, H. M., & Van der Greef, J. (2018). Grip on health: A complex systems approach to transform health care. <i>Journal of Evaluation in Clinical Practice</i>, 24(6), 1280–1287. https://doi.org/10.1111/jep.12679 -Van der Greef, J., Van Wietmarschen, H., Schroën, J., Wang, M., Hankemeier, T., & Xu, G. (2010). Systems biology-based diagnostic principles as pillars of the bridge between Chinese and Western medicine. <i>Planta Medica</i>, 76(17), 2036–2047. https://doi.org/10.1055/s-0030-1250450 Bedoel jij wat ik bedoel? Praten over energie -Dekkers, F. (2025). Energie, de oorsprong van alles. In: <i>Tijdschrift voor Begeleidingskunde</i>, 2025(1), 12–18. -Dekkers, F., & Smeets, W. (2025). Energie in het werk van een energetisch therapeut: In gesprek met Elizabeth Post. In: <i>Tijdschrift voor Begeleidingskunde</i>, 2025(1), 45–52. -Van Dongen, H. (2025). De avonturen van energie. In: <i>Tijdschrift voor Begeleidingskunde</i>, 2025(1), 30–36. -Wagenaar, E. (2025). Het verhaal van de liefde. In: <i>Tijdschrift voor Begeleidingskunde</i>, 2025(1), 30–36. Psychopathologie en psychiatrische diagnoses -Milders, C. F. A., & Thunnissen, M. (2015). <i>Psychotherapeutische psychiatrie: Menselijke maat in praktijk en wetenschap</i>. Utrecht: De Tijdstroom.